

En lille julehilsen fra Det Gamle Grenaa

Af
Carl Svenstrup

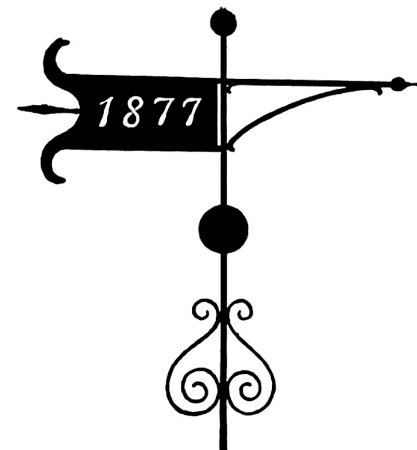

1929

Christiansen & Jørgensens Bogtr. Grenaa

Bryggergaarden - nogle træk af dens historie

I Modsætning til Byens østre og søndre Bebyggelse, der er af forholdsvis ny Oprindelse, har Storegade og Lillegade været bebygget i den nu værende Udstrækning i Aarhundreder.

Den store Grund, som ind til for faa Aar siden samlet tilhørte “Djurslands Bryggerier” og strakte sig fra Nederstræde og hele Vejen langs Storegade og Lillegade ud til Pladsen ved Randers Landevej, bestod for et Par Aarhundreder siden af 2 Ejendomme.

Da der i gamle Dokumenter tales om baade en “Vestre Port” og en “Dolmer Port”, hvor Told og Accise skulde betales, og det tydeligt fremgaar, at det har været 2 forskellige Porte, saa maa det anses for givet, at endvidere den vestre Port har ligget i et Hjørne af den foran-nævnte Grund, rimeligvis ud mod Randersvejen.

Paa den

SØNDRE HALVDEL

af Grunden, altsaa ud mod Storegade, laa fra ca. 1750 og fremefter et lille Hus med Facade mod Storegade, det tilhørte en Skomager Bertel Erichsen. Han boede der i en lang Arrække, og Strædet, der nu hedder Nederstræde, kaldes desformedelst paa Storms Kort fra 1799 for »Bertelsgyde«.

I 1783 solgte Bertel Skomager en Strimmel paa 13 Al. x 51 Al. i Øst-Vest af sin store Have til sin Nabo, Toldbetjent Jochum Schuemann, der boede ud mod Strædet og med Gavlen mod Lillegade.

Den svimlende Købesum for disse ca. 650 □ Al. Jord var 12 Rdl.

Og faa Aar efter solgte Bertel for en Sum af 31 Rdl. Huset og Resten af Haven til sin Genbo paa Storegades søndre Side, Rebslager Hans Jensen Sejer, som dengang var en af Byens »Matadorer«.

Huset maa senere være blevet nedbrudt, Prisen tyder da ogsaa paa,

at det har været tjenligt dertil. Og i en Aarrække laa Grunden hen som »Rebslager Sejers øde Plads« eller »Sejers Hauge«.

Længe efter, da Rebslageren var død, og det var gaaet stærkt tilbage med Rigdommen, blev der gjort Udlæg i denne Haveplads, og den solgtes til Naboen mod Nord, Skibskaptajn Henrik Lorentz Berg.

Fra den Tid udgjorde den en Del af denne Ejendoms tilliggende Grund, ganske som indtil nu.

Den

NORDRE HALVDEL

af Grunden, altsaa ud mod Strædet og Storegade, ejedes af en Niels Jensen, som havde Skøde derpaa af 9. jan. 1730. Bygningen, der var paa 8 Fag, vendte Gavlen ud mod Lillegade. Den var af Bindingsværk og straatækt. Og det kan vist anses for sikkert, at det er det samme gamle Hus, som ligger der endnu.

Efter Niels Jensens Død i 1766 beboede hans Hustru Kirsten Jensdatter Bachmann Huset en Række Aar men solgte det i 1782 ved Auktion til den rige Købmand Mads Møller (der bl.a. var Svigerfader til den før anførte Rebslager Sejer).

Beliggenheden her lige ved Siden af Acciseboden gjorde det jo til en bekvem Bolig for en Toldbetjent. Det udlejedes derfor straks og solgtes Aaret efter til Told- og Consumtionsbetjent Jochum Schuemann, dog udstededes der først Skøde derpaa 40 Aar senere af Mads Møllers Arvinger efter hans Død. Men at Toldbetjenten har ejet og beboet det den lange Række Aar er sikkert nok, ligesom at Bygningen i det Ydre saa nogenlunde har set ud som nu tildags.

Det var dengang hverken nogen ret anset eller indbringen de Bestilling at være »Betjent«, som man kort og godt sagde. Men man faar af

Bryggergaardens
ældste Del mod Nederstræde.

adskillige Træk Indtryk af, at Schuemanns har været regnen mere end det fleste af deres Standsfæller. Schuemann var gift 2 Gange, begge Gange med Købmandsdøtre fra Grenaa, og Skiftet efter deres Død viser, at de har siddet i ganske gode Kaar.

Efter Schuemann og Enkes Død solgtes Huser ved Auktion i 1822 til Skibskaptajn Henrich Lorentz Berg ved Købmand Rasmus Bangs Bud. Det var ogsaa Ras. Bang som laante ham Hovedparten af Købesummen.

Berg var gift med Petrine Pedersen Lindberg, som vist var her fra Byen. De havde boet i Grenaa en Aarrække og jeg mener, at der er noget, der taler for, at Berg er i Slægt med St. St. Blichers Hustru. I saa Fald har man jo en nærliggende Aarsag til Blichers Besøg i Grenaa, hvor han jo i øvrigt besøgte sin Ven Byfoged Aagaard.

I 1826 købte Berg af Rebslager Sejers Enke Havepladsen ud til Storegade, saaledes at der til hans Hus mod Strædet hørte en mægtig Have trindt omkring til alle Sider.

I 1832 solgt Berg Hus og Have til »Candidatus medicinæ Fr. Chri-

stan Hansen«. Han var Søn af Toldkasserer Fr. Hansen, født i Grenaa ca. 1800, blev Student fra Randers lærde Skole i 1818, men tog først i 1829 medicinsk Embedseksamen. Aaret efter nedsatte han sig her, giftede sig det følgen de Aar med jfr. Margrethe Linne og forblev saa forresten i sin Fødeby, ind til han døde i en ret ung Alder 23/7 1852.

»Doktor Hansen« var en meget svær Mand, han havde en Benscade, saaledes at han daarligt kunde gaa og kørte derfor rundt til Pacienterne i et lille Enspænderkøretøj. Han var en meget gemytlig Mand, og der førtes et selskabeligt og gæstfrit Hus i de smaa, lave Stuer. Som før omtalt laa Huset omgivet af Have til alle Sider, og det fortælles, at denne i Dr. Hansens Tid var saa velholdt, at den var en hel Seværdighed, saa at Byens Folk havde deres Glæde af at lægge deres Søndagstur ned der forbi for at se den.

Det er blevet mig fortalt, at Distriktslæge R. Arendrup, der havde Embede i Grenaa fra 1837 til 58, en Tid skal have beboet Huset. Hvis det ikke beror paa en Forveksling af de 2 Læger, maa i saa Fald Læge Hansen en Tid have beboet en af de andre Ejendomme, han ejede i Grenaa. Længe kan Arendrup dog ikke have boet her, da han i 1840 købte »Hennings Gaard« paa Storegade og boede der til sin Bortrejse fra Byen.

Efter Doktor Hansens Død arvede hans eneste Søn, Lars Nicolai Hansen, Ejendommen. Der gik imidlertid 4 Aar, inden han fik »Tingsvidne som Adkomst« paa den, hvad nu end Aarsagen har været, og han solgte den saa samme Aar, altsaa 1856, til Købmand Peter Feddersen Krückow. Denne ejede flere Ejendomme i Grenaa, men sad forfærdelig daarligt i det og gik senere Fallit.

Bygningen her solgte han omtrent med det samme til Købmand Chr. Scholl, og det maa have været ham, som omdannede den til en Køb-

mandsgaard ved at opføre Bygningen mod Lillegade og der begynde en Detailhandel. Han søgte selvfølgelig at faa nogen Landhandel, Beliggenheden lige ud mod 2 af Hovedvejene til Grenaa syntes jo at være gunstig nok. Men de allerfleste Landboere holdt ved hos de Købmænd, hos hvem de plejede at handle, og Schous Købmandshandel gik daarligt. Saa slog Schou sig i Sommeren 1858 paa Ølbryggeri. Han averterede i Grenaa Avis:

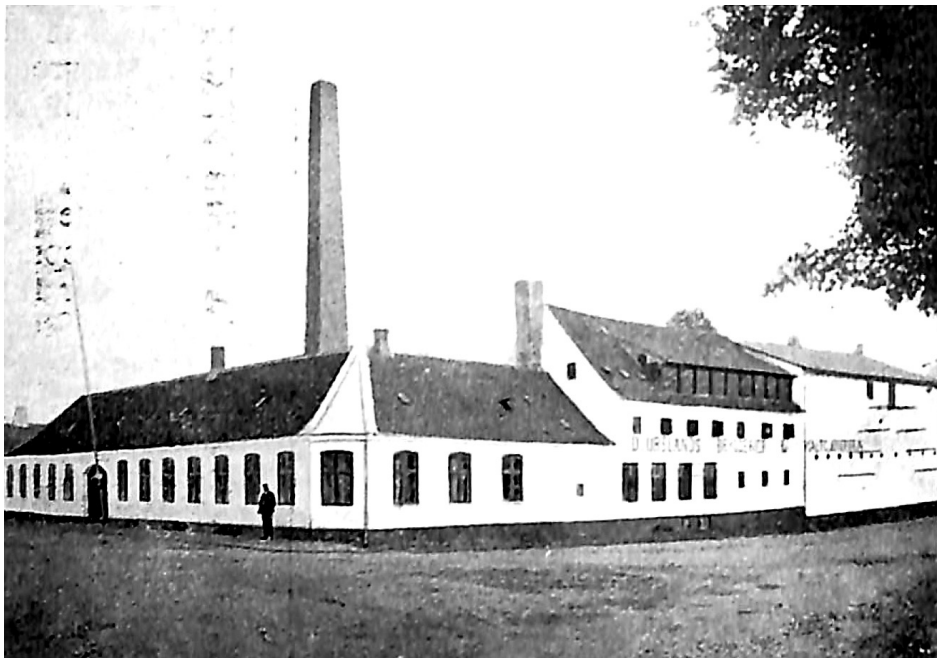
»Nyt Ølbryggeri.

Fra mit Ølbryggeri leveres daglig til flg. Priser pr. Contant:

Hvidt Øl	Nr. 1 pr. Tønde	6 Rdl.,	pr. Anker	9 Mark.
“	“	Nr. 2 -	“	6 Mark.
“	“	Nr. 3 -	“	4 Mark.
<i>C. Schou.</i> «				

Men Bryggeriet gik heller ikke. Slutningen af 50erne var jo forfærdelig svære Aar for al Handel, og i 1860 gik Schou Fallit.

Kreditforeningen tog Gaarden og solgte den et Par Aar efter til Caspar Seiling. Han var født i København 1809, blev cand. pharm. 1833 og var fra 1842 i en Aarrække Bestyrer af Storehedinge Apotek for Enkefru Sünkenberg. Seiling blev senere Brygger sammesteds og kom saa i 1863 derfra til Grenaa. Om Manden ved jeg ikke meget. »Han var en sær Pernittengryn, men han bryggede godt Øl«, sagde gamle Maler Hartmann om ham. Hans første Hustru, Johanne, født Petterson, døde i 1871, og meget kort efter ægtede Seiling jfr. Marie Lund. Hun var Præstedatter fra Finderup ved Viborg. Hendes Moder stammede herfra

Bryggergaarden
set fra Anlæget.

Grenaa, idet hun var Datter af Toldinspektør, Kammerraad C. H. W. Starck. Efter Pastor Lunds Død flyttede Enken til Grenaa sammen med Datteren, der oprettede en lille Pogeskole.

Mens Seiling ejede Bryggeriet, foretoges en stor indre Restaurering af Grenaa Kirke. Det var i 1865. Og mens den ne varede, holdtes der Kirke i den Øst for Porten værende Del af Bygningen mod Lillegade. Det har altsaa været et større Lagerrum, som midlertidig rømmedes. Og dernede foretoges saa al e kirkelige Handlinger, ganske som nu forrige Aar i Menighedshjemmets Sal, da Kirken underkastedes en ny Restaurering. Men Lokaler i Bryggerier var jo af en noget mindre kirkeligt Udseende, og jeg har hørt Folk udtale sig med manglende Respekt derom, som f. Eks. »Ja, den og den blev viet nede i Seilings Ølkælder«.

I 1877 solgte Seiling Bryggeriet til V. Krogh og flyttede til København, hvor han døde i 1885. Hans Hustru overlevede ham i en Menne-skealder og blev 82 Aar gammel.

Om Krogh, der var en sjælden sympatetisk Mand, har jeg engang af hans Broder, Direktør E. Krogh, faaet en fyldig og meget læseværdig Levnedstegning, som her vedføjes.

Bryggergaardens Indre.

»Fhv. Brygger Viggo Krogh er født 1848 paa Vostrupgaard i Esbønderup Sogn. Efter Konfirmationen kom han i Lære hos Skibsbyggerfirmaet Løwe og Rohmann i Helsingør, og efter endt praktisk Uddannelse tog han i København Undervisning i Skibskonstruktion. Efter at have aftjent sin Værnepligt ved Garden havde han i nogle Aar Ansættelse hos Skibsbygger Buhl i Frederikshavn og forestod i hans Tjeneste Anlægget af en Havn paa Læsø. Til yderligere praktisk Uddannelse arbejdede han i nogen Tid paa et af de store Skibsværfter i Edinburg og nedsatte sig i 1872 som Skibsbygger i Grenaa, hvor han byggede en Skonnert brig og en jagt, men opgav derefter Skibsbyggeriet, da det viste sig, at Nybygning ikke kunde betale sig, og at Havarister søgte til de kendte Skibsværfter i Helsingør og Frederikshavn.

Nogen hjemlig Fiskerflaade fandtes den Gang ikke i Grenaa.

Krogh havde i 1873 af Læge Selchou købt den gamle Ejendom Nr. 50 paa Lillegade, som nu ejes af »Grenaa Folketidende«, og hvor Real-skolen senere blev opført af Skolebestyrer Bertelsen paa en fraskilt Del af Ejendommens store Have. I Efteraaret 1873 ægtede V. Krogh sin Kusine Mimi Drechmann, Datter af forlængst afdøde Toldforvalter Drech-

Gruppenbillede fra ca. 1882 (det første Bayersk øl brygges). Længst til højre ses nuv. Prof. Aug. Krogh siddende.

man i Wandsbeck, og fik i hende en trofast og udmærket Hustru.

I Ægteskabet var 3 Sønner og 3 Døtre, og af disse er den ældste Søn August (Professor, Dr. phil. og Nobel pristager) født i den nævnte Ejendom.

Denne Ejendom solgtes i 1878 til Borgmester Krabbe. Aaret før havde V. Krogh købt Seilings Hvidtølsbryggeri. Efter at han hos Seiling havde haft Lejlighed til at sætte sig ind i denne Virksomhed, foresatte han den uforandret i nogle Aar, men allerede i 1881 blev det nødvendigt at udvide Bryggeriet til ogsaa at kunne fremstille Lagerøl (»undergæret Øl«), idet denne Ølsort mere og mere fortrængte de bedre Hvidtølssorcer. Der opførtes derfor med sagkyndig Bistand en lagerbygning og blev anskaffet det til den nye Produktion nødvendige Inventar, medens V. Krogh samtidig ad forskellige Veje skaffede sig Indsigt i Brygningen af Lagerøl. Lagerbygningen maatte faa Aar efter forlænges meget betydeligt, og senere opførtes en Bygning til Aftapning og Past-

eurisering. Under denne blev indrettet en større, tidssvarende Hvidtølsskælder.

Endvidere var i Aarenes Løb indkøbt til Bryggeriet det lille Hus nu Nr. 56 paa Lillegade og en tilstødende gammel Ladebygning med tilhørende Have.

V. Krogh drev Bryggeriet under Navn af »Bryggeriet Djursland«, til han i 1908 solgte det tillige med den nævnte Lade til et herværende Konsortium.

Brygger V. Krogh og Hustru.

En mindre Del af Laden var dog udstykket og lagt til Ejendommen Nr. 56, og denne Ejendom er fremdeles i Familiens Besiddelse.

Brygger V. Krogh var Medlem af Byraadet i Aarene 1885-91, og i mange Aar var han et virksomt og interesseret Medlem af Havneudvalget. Endvidere var han Medlem af Søretten, og sammen med afdøde Stiftsprovst Jacobi o. fl. var han Medstifter af Menighedshjemmet og Medlem af dets første Bestyrelse.

I Efteraaret 1908 flyttede Brygger Krogh til København, hvor han til sin Død i 1925 var Redaktør af A/S Dansk Søfartstidende. - Han og Hustru ligger begravet paa Grenaa Kirkegaard.«

Til denne udførlige Levnedsskildring af V. Krogh skal blot tilføjes, at han i 1882, altsaa faa Aar efter at have overtaget Bryggeriet, sluttede sig sammen med sin Broder Emil Krogh om Bryggeriets Drift. Denne, der havde handelsmæssig Uddannelse, blev ham en udmærket Medarbejder i den lange Aarrække, indtil Bryggeriet solgtes. E. Krogh var i 30 Aar Grenaa Kirkeværge og er endnu Direktør for Grenaa Sparekasse. Med største Punktlighed passer han sit Hverv i denne og har sin Part af Æren for, at Sparekassen i alles Omdømme staar som det solideste af alt solidt.

I Bryggergaarden opvoksede, som tidligere nævnt, 6 Børn. Den ældste Søn er Professor Aug. Krogh. Nr. 2 er Emil Krogh, Kontorchef i Søfartsministeriet, og den yngste, Johan Krogh, er Leder af store Mineværker i Chile i Sydamerika.

Som førnævnt havde Brygger Krogh i 1908 afhændet Bryggeriet og alle Bygningerne til et Konsortium. Det bestod af Kulhandler Karl Petersen, Dyrnlæge M. Dyekjær, Købmand Edv. Hansen, Garver Vilh. C. Petersen og Gaardejer Rasmus Møller fra Dolmer. Sidstnævnte ejede »gl. Bryggeri« længere oppe i Lillegade, som Konsortiet købte samtidig

Nobelprisrageren,
Professor Aug. Krogh.

med Købet af Kroghs Bryggeri. Der antoges en Brygmester og en Bogholder, og hele Driften moderniseredes. Bl.a. opførtes den store Skorsten.

Der gjordes betydelige Anstrengelser for at faa Folk til i større Udstrækning at købe det lokale Bajerskøl, men det lader sig vel ikke skjule, at den Opgave at konkurrere med de store landskendte Bryggerier paa dette Felt var umulig for et mindre Bryggeri som Grenaas.

Det maatte da mere og mere se sig henvist til at brygge Hvidtøl og saa for Bajerskøllets Vedkommende blive Depot for et større Bryggeri. Og det blev Bryggeriet ”Thor” i Randers, der paa dette Omraade kom til at træde i Forbindelse med Kroghs gamle Bryggeri.

I Aarenes Løb døde de 4 af Parthaverne, og Dyrnlæge M. Dyekjær blev Eneejer. Han solgte i 1926 Bryggeriet og Halvdelen af Gaarden til Brygger Ove Andersen fra København, der nu fortsætter Virksomheden.

Og lad os saa til Slutning foretage en lille Vandring igennem den gamle Bryggergaard.

Vi begynder ved Portens vestre Side. Her ligger - og laa - ud mod Gaden Kontor og Privatlejligheden. Den ældste Bygning ud mod Randersvejen, der er opført af Købmand Schou som Pakhus, men omdannet af Seiling, laa selve Bryggeriet. I Forbindelse dermed stod Møllen og Maltgøreriet. Men i den øverste Etage, der, hvor man endnu ser det morsomme Tremmeværk, stod de store. Svalebakker af Træ og jern, i hvilke Øllet efter Fabrikationen stilledes til Afkøling. Vindfløjen bærer Aarstallet 1877 og er altsaa sat paa af Krogh i det Aar, da han købte Bryggeriet.

Den næste Bygning mod Syd er opført i 80erne. Der var Ishuset. I store, kølige Rum, under høje, murede Hvælvinger laa her i 2 Rækker

oven paa hinanden de store Lagerfade til Bajerskøl. De kunde rumme henholds vis 10 og 12 Tdr. Øl hver. Og oven paa Hvælvingerne laa Is i trykke Lag. Isen hentedes om Vinteren ude i »Kroghs Damme« og transporteredes ved Haandkraft op ad en Række Afsatser der laa som kæmpemæssige Trappetrin op ad Bygningens Ydermur, op i Nærheden af Tagskægget og kastedes igennem 2 Luger ned paa Hvælvingerne. Paa den Maade holdtes Bajerskøllet afkølet, mens Lagringen stod paa. I Sommerens Løb smeltede Isen delvis bort, men fornyedes næste Vinter, naar Frosten kom igen og tillagde »Kroghs Damme«.

De gamle Lagerkældre er nu indrettet til Bilgarager, og oven over er Frørenseri.

Yderst mod Storegade laa en lille Tilbygning, som nu er borte. Her gemtes, forvarer under Tørvestrøelse, en Reservebeholdning af Is, beregnet til Aarets Forbrug.

Tværbygningen i Gaarden, som nu er ombygget og indrettet til Lejlighed for Dyr læge Dyekjær jun., var Aftapperi og Pasteuriseringsanstalt, og underneden var Lagerkælder til Hvidtøl.

I Bygningen mod Nederstræde, altsaa det gamle Bindingsværkshus, som er Kompleksets allerældste Del, var Lager af Humle m.m. Desuden fandtes nogle Værelser, der var udlejet til Realskoleelever, der var Pensionærer hos Brygger Kroghs.

Øst for Porten ud mod Lillegade fandtes en mindre Hvidtølskælder, og ovenover var Maltlage. Det var dette, der var Kirkelokale i 1865, da Grenaa Kirke restaureredes, og som nu er omdannet til Lejlighed.

C. S.

Carl Svenstrup født 23. januar 1881 i Grenaa, død 17. februar 1964 i Grenaa, var bibliotekar, som blev modtager af Dannebrogordenen i 1947. Han er bedst kendt for sit mangeårige arbejde med Grenaa byhistorie.

Svenstrup blev født ind i en skomager familie i Østergade i Grenaa. Han gik ud af Grenaa private Realskole som 14-årig for at komme i lære som skomager. Efter læreårene drog han på valsen bl.a. i Tyskland, men vendte hjem for at læse til lærer. I 1906 blev han færdig som lærer fra Blaagaards Seminarium og vendte tilbage til Grenaa som lærer ved sin gamle realskole.

I forbindelse med 1. verdenskrig blev den daværende bibliotekar ved Grenaa Bibliotek indkaldt og Carl Svenstrup overtog arbejdet som bibliotekar. I 1947 blev han Ridder af Dannebrog og stoppede som lærer for udelukkende at hellige sig biblioteket og »Grenaa Bys Historie«, som han var påbegyndt udgivelsen af i 1933. Byhistorien har fyldt meget i Svenstrups liv, den udkom i perioden 1933-1957 og et komplet sæt indeholder 2.793 sider. Efter næsten 25 års arbejde var »Grenaa Bys Historie« færdig.

Grenaa Købstad bekostede i 1951 et maleri af Svenstrup, der er ophængt på rådhuset i Grenaa. I november 1954 fratrådte han som bibliotekar og i 1958 blev han æresborger i Grenaa. Svenstrup var gift to gange og overlevede begge hustruer, fik to drenge, var aktiv vinterbader og ivrig amatørfotograf. Han døde den 17. februar 1964 på De gamles Hjem, Lillegade 48 i Grenaa.

Information hentet fra Wikipedia.
Kildehenvisninger foreligger sammesteds.
https://da.wikipedia.org/wiki/Carl_Svenstrup